

Ara 80 fill.

Hirlapbélyeg használatát a bratislavi postaigazgatóság 25.857/III. a — 25. 28. X. 25. szám alatt engedélyezte. „Podávaci poštovy úrad Nitra.”

NITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

Megjelenik vasárnaponként. Előfizetési ára egész évre 40 Ks, félévre 20 Ks. Külföldre 60 Ks. évenként.	Alapította: Dr. TÓTH JÁNOS. 1933-ig szerkesztette: Dr. FRANCISZY LAJOS.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nitra, Piarista-utca 22. szám, földszint. Hivatalos órák: hétköznap reggeltől estig.
Negyvenkilencedik évfolyam	32. szám	Nitra, 1941. augusztus 17.

Nagyboldogasszony napján.

Augusztus 15-én van a nitrai búcsú, a nagyboldogasszonyi búcsú. A Kálváriadombon zajlik le. Ez alkalmával évről-évre a jámbor hívők ezrei kísérik a székes-egyházból a kálváriai templom felé induló körmenettel. Ezt a búcsút egész Szlovákia népe látogatja. A legszínesebb és legnépesebb búcsút Nitrán lehet látni.

A Kálvária-domb a Máriahegyben van kb. 142 méter magas. Temploma ősrégi Gusztányi János nitrai püspök e templom oldalához 1765-ben nyolc szobából álló klastromszerű házat építtet a nazarénus szerzetes rend számára.

E szigorú rend spanyol tagjai félen nyáron mezítáborban, hajadonfővel jártak. Nem tűrhették a nekik oly zordon nitrai időjárást, 1771-ben (tehát 170 év előtt) visszatértek hazájukba.

Az üres házba Gusztányi püspök elagotfi, nyugalmazóli papokat helyezett.

A múlt század második felében (1881—1890) Roskoványi Agoston nitrai püspök a kálváriai templomot újjáalakította és a Kálvária számára 14 új kis kápolnát, valamint Krisztus keresztútját ábrázoló domborműves képeket készíttetett. A templom és a hívők gondozását pedig a megfőrt, sgg papok helyett állandó, javadalmas lelkészre bízta.

Első ilyen lelkész Sztranyavszky József volt 1859-ben.

A Kálvária-dombnak új korszaka nyílt meg, mikor dr. Kmetko Károly nitrai püspök a régi templom mellé nagyterjedelmű hittérítő házat építtet, melynek ölete és megvalósulása az ő nevével forrt össze.

E hatalmas, a kálváriai megaslalokon uralkodó házban az „Isten ígérése” elnevezett hittérítő működni, tanítanak, nevelnek.

A Kálvária napos oldala 1913-ig lakatlan volt.

Ekkor határozta el két fiatal nitrai pap — dr. Filkorn Jenő és dr. Kaszala János — hogy erre a kietlen területre új városrészt teremtenek.

Okos számítással szervezték meg ezt a telepet. Nitra egyik legegészségesebb városnegyedéje.

A kálváriai templomnak több mint fél-századig volt lelkésze Kottiesovszky Alajos, kinek idejében valóságos reneszánszát élte a domb hitélete.

Ennek az időnek végére esett a bájos lourdesi barlang-kápolna létesítése.

A templomban levő Szűz Mária kép már sok évszázad óta nagy tiszteletben áll, csodaterő hírneve miatt.

Minden ismétlődik ...

Nitramegye az árdragítók ellen.

A XVI. század végén történt, hogy Nitravármegye is szükségét látta a legfontosabb élelmi és ruházati cikkek ára megszábanak a *heltatlanul magas* árak miatt. Éppen ezért 1598-ban elhatározta, hogy a hivatalos árszabást a szolgabírák minden városban a vásáron hirdessék ki, továbbá, hogy egy szolgabírák mellé felügyelőül rendelt előkelő nemessel együtt ellenőrizzék az adás-vevést, a visszaéléseket pedig az árú el-kobzásával büntessék meg.

Különösen a vargák voltak azok, kik árúikat a rendelet után is nagyon drágán kezdték eladni. Ezért Nitramegye 1601-ben megújította a fenti árszabást és hozzátette, hogy a drágább áron eladó, ha a piacon rajtakapják, minden nála levő portékáját veszítse el és 12 forint büntetést fizessen. Ha pedig a földesúr kíméletből nem hajtaná be rajta a büntetést, a vármegyei tisztek a földesúron hajtsák be.

A nitrai vargák nem hagyták magukon száradni a drágítás vádját. Azzal védekeztek, hogy ők a bőr drágán kénytelenek venni a mészárosoktól. A vármegye ezt a védekezést elfogadta és 1602-ben a hús-árakat újra megszabta, csak aztán a vargák munkáit. Az új árszabást minden írásban a piacokon hirdették ki a szolgabírák, akik aztán a drágábban árusított munkát elkebezték és az alispánnak átadták. Az utóbbi szabta ki a bírságot.

Ezt az árszabást 1609-ben újabb szigorítással hirdette ki vármegyénk Elrendelte, hogy a nem szabott áron áruló vargát a falusi bíró 12 forintig büntesse. Ha a bíró nem bünteti, a szolgabíró jelentse fel a gazdaszűznek és ez a bírót büntesse meg 12 forintig. Ha a gazdaszűz sem büntetné a bírót, úgy a szolgabíró büntesse meg a makacs vargáért a gazdaszűzlet és a földesurat 12 forintig. Ugyanez áll arra a mészárosra, ki a hús fontját 3 dénárnál, vagy a bőr a szabott árnál drágábban adná. Ha pedig valamely varga, vagy mészáros, megelégedvén a múlt évben szerzett nyereséget, többé nem akarná mesterségét folytatni (nem szegénység, hanem „makaesség” miatt), az ilyen előbb megintessék, majd 12 forintra büntetlenség és mestersége folytatására kényszeríthessék. A makacs mes-

terl nem büntető, sőt pártoló földesúr maga is 12 forint bírságot fizessen.

A véres árny.

Irta: SZATHMÁRY ISTVÁN

A föld beteg, minden bordája reng,
Lappang a tűz, forr, izzik odalent,
S ki tudja hol
De mindig, egyre robban valahol.

Romban hevernek eszmék és hitek.
Nyomor tanyákon vad bosszú liheg,
S halotti tánc,
Amit ma lejt a sok duhaj Bizánc.

Alant morajló, bösz vulkánokon
Egy láthatatlan, véres árny oson.
Szörnyű tusa
Régen megjósolt Antikrisztusa.

Ő az, ki béna hőst porig aláz,
Oltárokat dönt, sírokat gyaláz.
Nevében ől,
Pusztit a gyilkos kaini ököl.

Bármerre lép, orozva gyújtogat,
Békét papot s gyárt mérges gázokat,
S dúsan fizet:
Az emberből kilopja a szívet.

Épit csodát: új bábéli torony
Áll a kifosztott éktelen romon,
S a nemzetek
Egymás szavából mit sem értenek.

Bábel tornyában dúl a szócsata,
És egyre nő a véres árny hada,
S mégis bután
Megtűrük a hazugság trónusán.

Majd újra ömlik vér és könnypatak,
S a láthatatlan rém nagyot kacag,
Ezt várta rég,
Övé a szennyes, üszkös martalék.

Ha most sem ébredsz, megbomlott világ,
Beteljesül zord, bús tragédiád,
Vörös pokol
Lángtengerén Európa haldokol.
1937)

Tanonc felvétetik. Lapunk nyomdájára tanoncot keres azonnali belépéssel. Feltételek: a 16. életév betöltése, tökéletes szlovák és magyar nyelvtudás, a középiskola négy osztályának elvégzése.

Hirdessünk a Szemlében!

Nitrianska ľudová banka
(Nitrai Népbank)

zálogköcsönosztálya előnyös kölcsönöket folyósít arany, ezüst ékszerekre és drágakövekre a legkisebb összegektől a legnagyobb összegekig. A bankosztály vállal átutalásokat és külföldi kifizetéseket nagyon jutányosan és rendkívül gyors lebonyolítás mellett folyósít bekebelezésre, személyi hiteli kölcsönöket stb.

Feljegyzések.

Találkozásom a zséréivel.

A posta előtt történt, reggeli 8 óra előtt 2 perccel. Mindketten vártunk, hogy a postát kinyissák. Ugyanis pontosan 8 órakor nyitják.

Be akart menni, de az ajtó zárva fálalta.

Nagy barnított arcú, naptól szökére kiszítt bajszú, zömök férfi. Bizonytalan korú — 30 és 50 közt.

— Nem lehet bemenni, — szóltam én, — várni kell.

— Rend az van — mondta ő.

— Muszáj rendnek lenni — toltam meg én.

— De rendesen kapják a fizetést is — hunyorgott hozzá hamiskásan ő.

Egy néni is be szeretett volna menni. Az anyafi kioktatta:

— Még nem olajozták meg a kilincset, még nem szolgál a lakat — így tréfált vele. Megkérdeztem tőle, hová való?

— Zirányba. (Zsérére).

— Abba a híres községbe?

Gyanakodva nézett rám.

— Hiszen a tatároktól származnak — mondtam.

Megvetően legyintett:

— Azt csak azok a nyavalyás ujságrók tanálták ki. Ne azt kérdezzék, honnan gyűltünk, hanem, hogy hová leszünk.

— Ne — mondtam — egy kis vad csak akad néha?

— Az vóna.

— Az örök nem bántják?

— Azok sincsenek mindenütt, azok is csak emberek.

Végül keserűen kifakadt:

— Nem akarok én jól élni, csak akár-hogy, szegényesen, de megélni.

Nem is tudta, hogy sok-sok millió ember kívánságát fejezte ki.

Nyolc óra. A postát kinyitották. A társalgásnak vége szakadt.

Az ablakozó órája.

Valahol az északi Nitrában meggyilkeltak egy üvegest. Tíz éve már annak, de ma sem tudja senki, kicsoda volt? Néhány hónap előtt egy csavargó jött Nitrára és egy ezüst órát eladásra kínált. Az óra az üvegesé volt, egy ékszerész ráismert, még nem felejtette el a régi körözölevél adatait. A csavargót lefogták, de nemsokára szabadon bocsátották, mert kiderült, hogy az órát Topofányban szerezte.

Az órát én is láttam. Az áldozat órája.. remek cím egy detektív regényhez. Kopott, megsárgult fedelén már nem száradt a vér, mutatója közömbösen futja pályáját. Az óra tovább ment, valaha ott ketyegett a szegény üveges zsebében, azóta micsoda utat tett meg?

Fáradt percegéséből kihallottam az utolsó, a halálos hörgést, néhány koronás csengését, éjszakai árnyékok osonását, gyors ásó gyáva hantolását.

A tizenkét óraszám mint megannyi rém fenyegetett és a fehér lap, melynek lükrébe először mélyedt a gyilkos szeme, mint idegen arc nézett rám némán, tele titokkal.

A gyilkos azóta sem került elő, talán sohasem kerül meg, de az óra örök egyformaságban mutatja most az időt, melynek végtelenségében odaveszett egy emberi élet, nyom nélkül, mint egy kavics a tengerben.

DR. CENSOR:

Visszaemlékezés a nitrai búcsúra.

Augusztus 15.-e nagy idők óta örömmünnepe az ősi Nitra városának. Ezen a napon ünneplik a nitrai búcsut a Mária-hegyen. Sok kedves emlék fűz e naphoz. Amikor még fiatal voltam, én is vezettem oda körmenetet, sokszor prédikáltam ott és sokszor kedélyesen, élvezetesen eldiskuráltunk ott boldogult Kottesovszky Alajos lelkész úrnál, akit mi fiatalok mindig áhitattal hallgattunk.

Amikor szépen sütött a nap, vágyam támadt meglátogatni ama kálváriai szent helyeket, hol éveken át épültem az ájtatoskodók tömegén. Látni akartam (talán utoljára) a jámbor zárándokokat. Magam is akartam imádkozni a kegyelem oltára előtt. Elvégezvén teendőimet, beültünk nővéremmel a kis „Tátra”-ba és unokaöcsém ügyes soffőrsége mellett félóra mulva már ott voltunk a dr. Kaszala János-utcában, ahonnan lassan, botra támaszkodva főbicegtem a régi kedves kálváriai templomba, amelyet restaurálása óta életemben először láttam és amelynek csinosága és praktikus átalakítása meglepett.

Lassan befurakodtam a templomba, letérdeltem a padok között, éppen litánia volt és a chóruson szépen énekeltek. Egy egészen fiatal, nekem nem ismerős pap végezte a litániát. Én visszagondoltam a múltba, hogy valamikor régesrégén, nagyon régen én is ott térdeletem... Múltak az évek, elmúltak az évek és most úgy imádkoztam, akárcsak Lourdesben: Drága, jó Anyám, add meg, ami hiányzik, az egészségemet, mert sohasem szerettem a henyelést, még dolgozni szeretnék, ne történjék meg az én, hanem az öledben pihenő szentséges Fiad akarata...

Nehogy az embereket megzavarjam további könnyes fohászaimmal, lassan kivánszorogtam és kedvesen hatott rám, mikor a templom előtt találkoztam több jó ismerősömmel, a többi között a mindenkor szívesen emlegetett volt tanítványommal, Formanek Rudolf rektor-kanonokkal és Cseffalvay Aladár nyugalmazott esperes plébánossal, akivel 40 évvel ezelőtt jó kolléga káplánok voltunk Nitrán, az alsóvárosi plébánián.

A dombon lefelé dőcögtem. Beültünk az autóba, de a szigorú rendőrség más utat jelölt ki számunkra és hepe hupás uton menve beértünk a városba, hogy egyik kedves rokonunkat meglátogassuk. Előre nem jelenthetük be megunkat, de nem is lett volna ildomos, hogy valaki búcsúra bejelentse magát, mert búcsukor mindenütt várják a vendégeket. Rokonunk azonban nem kapván meg a bejelentést, maga is fölment a Mária-hegyre ájtatoskodni. Mire hazatért, a háziak mondták, hogy ott jártunk, de már is tovább iramodtunk, hogy a következő állomáson, az alsó Zoboron, „Ilka néniné” kikössünk. Először azonban Monsignore Mittuch József volt esperes uramat látogattam meg, aztán Ilka nénit látogattuk meg, de az idő gyorsan haladt és nekünk sietnünk kellett a felső Zoborra, Russékhoz, ahová meg voltunk invitálva.

A nitraiaknak nem kell mondanom, hol van a Russ vendéglő. De ha nem tudná valaki, hát megsúgom, hogy a Chmelová dolina északi részén, nincs messze a zabori templomocskától, ahová lejtősen kell felmenni kelet felé, nincs messze a plébániái szőlőtől dél felé sem és arra vezet azok útja is, akik bevonulnak a zabori „Manrézába”, hogy elvonulva a világtól, tartsanak egy alaposabb lelki megtisztítást.

Dehát miért vezetett utam éppen Russékhoz? Oka, hogy annak idején Russné öngyűlöletével együtt jártunk a zárdai iskolába, én voltam a „tisztelendő” úr, ő pedig ama 600 kedves zárdai tanítvány közé tartozott, akiket szívem teljes szeretetével tanítottam és akikre még ma is, sok-sok év után, azon atyai szeretettel gondolok vissza, ép úgy, mint amikor az iskola padjaiban találkoztunk.

Annak idején Kutalik Malcsi névre hallgatott, ma azonban Russné névre hallgat, mert szíve szavát követve, a tetőtől talpig becsületes nitrai Russ Rudolf kéményseprő mester felesége lett. Frigyüket a jószágos Teremtő öt igen sikerült gyermekkel megáldotta, akik legidősebbike, a kitüntetéssel tanítói oklevelet szerzett Russ Margitka, katolikus iskolámon rendes tanítónő, akivel mind az egyházi felsőbbség, mind a közönség meg vannak elégedve. Tehát szerepet cseréltünk. Valamikor a mama volt az én tanítványom, most meg a lánya a tanítónőnk. Hogy is történt ez?

Minden plébánosnak nagyon is szívéen kell felelődni, hogy kit válasszasson tanítónak, vagy tanítónőnek. Jó választás áldás, nem sikerült választás átok. Nálam éppen üresedés volt és hivatalos ügyek elintézése végett a várban kellett jelentkeznem. Dr. Beňuška püspöki szertartó úr, mint mindig, szívéen fogad és kérdezi, van-e üresedésben lévő tanítói állás a plébánián. Mondom, van is, meg nincs is, mert némileg már el is ígértem az állomást és nem akarok szőszegő lenni, de ha volna a szertartó úrnak valami pártfogoltja, meg lehet csinálni, hogy megválasszjuk.

Erre dr. Beňuška bemutatja nekem az előtte álló Russ Margitka okl. tanítónőt, akinek már előbb térképen mutatott valami, Trenčín megye nem tudom melyik részén, a jó Isten háta mögötti falut, hogy ott volna reménye, talán megválasszják. Azonban bennem mindjárt felpezsdült a régi nitrai múlt. Russ? kérdem, nitrai? Nem a Russ Gusztó rokona? akihez engem oly sok kedves nitrai emlék fűz! Szepegve mondja, hogy Russ Gusztó a bácsija, édes apja Russ Rudolf kéményseprő mester, édes anyja pedig Kutalik Amália.

— No hát drága lelkem, ha van kedve — mondom, — holnap telefon útján értesítem, meg van-e választva vagy sem, de 99 százalékra mondhatom, hogy meglesz. Hazajövet megbeszéltem a dolgot az iskolaszéki tagokkal és másnap telefon útján jeleztem, hogy meg van választva, azonnal elfoglalhatja új állomását.

Másnap én még pihentem és reggel 7 óra előtt autó ülökölés ver föl álmomból. A házbellek jelezték, hogy megjött az új tanítónő a mamájával. Hamar felcibélődtem és bemenne a szalonba, ott találtam volt tanítványomat — Kutalik Malcsit, Russné, kis leányával, Margitkával, az én új tanítónőmmel. Mint katolikus család tagjainak első útjuk volt a templom, szent mise után megnézték a vadonatúj iskolát, kerestek lakást és azóta ismét újabb szálak fűznek a Russ családhoz, jól érzem magam náluk a nitrai búcsun, mintha legközelebbi rokonaim között volnék.

A háziasszony konyháját nem kell dicsérnem, aki arrafelé járt és betért valami jobb falatra, bizonyosan máskor is és mindig csak Russné konyháját látogatja. Ami pedig Russ uram borait illeti, azoknak ugyancsak nem kell cégér, mert még a közeli s távoli szőlőtulajdonosok is, ha jobb minőségű bort akarnak lecsúsztatni száraz torkukon, betérnek egy kis kvaterkára. Ott mindig jobb társaság gyűlik össze, a régi nitrai civisek kedvenc találkozó helye ez.

Nem csoda, hogy az idő repült, kedélyes diskurálás, a multak emlékei, szellemes szípor-

kázás és hozzá búcsúnapiján szokásos kínálgatás révén még a félig halott ember is evett és ivott volna. A fiatalság pedig közben táncra perdült a Cabajról importált házi zenekar dzsezz és más nótái mellett. De ütött a válás perce. kilenckor este már otthon is voltunk.

E pár óra alatt elfeledtem minden bajomat. Az orvosom nem egyszer nógatott, csak emberek közé minél többször, feledni az élet sivárságát, sokszor az emberek gonoszságát, minél kevesebbet bosszankodni és nem izgulni, az élet amúgy is rövid, tehát félre a bánattal és gonddal. Orvos parancsára cselekedtem.

A nitrai búcsú tehát ezek után soká lesz emlékezetemben, a Kalvárián zarándok voltam, imádkoztam, az ősi Zoboron pedig vendég voltam régi kedves ismerősök és jó barátok társaságában. Legalább egy pár órára feledtem azt, ami fáj, amitől oly hevesen dobog a szívem és hazatérve pihenőre (ami nálam olyan ritka), jól kialudtam magam és (ami nálam még ritkább) álmodtam. Álmodtam a múlt napjairól, amikor nővérem két ritka szépségű lánya — Aranka és Mariska — akiket a kérlelhetetlen halál viruló szépségükben fiatalon letarolt immár pár éve, csengő hangjukon énekelték harmóniumom kísérete mellett: „Túl az operencián boldogok leszünk...” Itt a földön hiába hajszoljuk a boldogságot, az csak ott lesz: „túl az operencián...”

Hangos mozi zivatarban.

Csak kevesen jöttek össze, akik ott voltak, azok se gondolták komolyan, hogy az előadást a kertben meglátják. De hátha nem fog esni? Csengettek, valóságos hadüzenet volt. Aztán csend. Az eső lassan, szinte megfontolt cseppekben kezdődött. A közönség a páholyokba tódult, fedett helyre, mint elázott fecskék az eresz alá. Hirtelen villám képét vettették a sötét égboltonra, mint egy fa gyökérzete hasad, fozlott szét a fényes rajz. Aztán reppenéses dörgés, izzás, nem recsegő hang, amelyet a gépek hiába utánoznak. Mindenki érzi annak sejtelmét, hogy valami rendkívüli történhetik, a fermészet nagy hangosfilmje bonyodalommal fenyeget, a mérköző villamos áramok vad küzdelmében a közönség is kapott stálszta szerepet. Most kísérteties zúgás, fergeteg vonul át, elnyújtott hosszú üvöltés, amelyet hiteles hagyomány szerint — akkor is hallottak, mikor a tengerrengés után kiborult hullámok előntöttek, elpusztították Meessina. Az eső irtózatossá haraggal lép, paskolja a keret, ideges Morse-jelek kopognak a fatelön, mintha egy sülyedő hajó félőrrült rádióüzenet freccsentené szét az ürbe a segélykérő S. O. S.-t. Most hatalmas jégdarabok korbácsa veri a tetőt, csak egy percre, még nyögnek a fák, még huli az eső, de a veszedelem már másmerre nyargal, a lihegő föld felszabadult, friss kenyészagú pára löli be a levegőt, csengetnek.

Augusztus 9-ike óta beszűnteték az elsőítést. Elrendelése idején félve fázva néztünk elébe és félelmetesnek találtuk. Amolyan Rigoletto jelenetet juttatott eszünkbe, mikor a sötétség leple alatt összeesküvők a herceg életére törnek, minden kapualjból támadást félünk és gyenge borzongással menekültünk lakásainkba. Később már kevésbé találtuk ijesztőnek és csupán a háborús idők kellemetlen szükségességének tartottuk. Tagadhatatlan, hogy villanymegtakarítást jelentett számunkra, mégis kellemes meglepetés volt, amikor elterjedt a rendelet visszavonása.

Tasárnyai levél Az anyákról.

Az egész társaság fekete ruhában volt és izgatottan várta a telefon-híreket. Ez a vendéglőben történt, ott, ahol az emberek nem igen szoktak egymás bajával törődni. De ez a több tagból álló társaság olyan győfőri képpel, könnyes szemmel ült az asztal körül, hogy mindenki megérezte a tragédiát: itt valami rendkívüli történt, vagy történni fog.

Ma, mikor naponként sok száz, talán ezer ember is önhibáján kívül letér az élet útjáról és belebukik a megsemmisülés sötétjébe, nem nagyon szoktak izgulni helmi apró cseprő dolgok miatt. Lehet, azért történik ez így, mert a halálesetek, a tömeg-mészárlás nem a mi szemünk előtt játszódik le, hanem messze idegenben. Minket — hála Istennek — kikerült a halál kaszája, amit pedig a rádió, újságok, hangos hirdők hoznak felénk, az a megszokottság miatt nem tudja különösebb remegésbe hozni szíveinket. De ha körünkől távozik el egy ember, akárki legyen is az, szívünk azonnal a részvét fekete ruhájába öltözik kezdünk egy kissé emberek is lenni.

Mondom, ez a kis gyászruhás társaság felkeltette egy időre a figyelmet. Egyszerre felcsapódik az ajtó és azon egy nő tántorog be. Férje támogatja. Odarogynak a többiek közé és a nő csak ezt az egy szót nyögi ki: — Meghalt...

Halkan ejtette ki a szót, de mégis megérezte mindenki. Úgy jött a jelenlevők szíve felé, mint a jéghideg vízáramlat. Elöntött és megfagyasztott mindent. A beszédet, a kacajt, a gondtalanságot, elfelejtette azt, hogy odakünn napsugár van és augusztus. Az elmúlás hideg lehellete csapta meg egy pillanatra az arcaikat.

Megtudtuk, hogy egy hónapos kis fiúcska mondott búcsút ennek az életnek, hallgatott az égi hívásra, új angyalra volt szükség az égből. Lacikának hívták és szöke hajcskájára volt. Olyan édesen tudott mosolyogni... Tizenöt évi házasság után született, klímádkozott és leesett gyermek volt. Míg lehetett, az anyja minden évben elzarándokolt Mária-Zellbe és kérte az égtek kegyét: csak egy gyermeket. Aztán jöttek a segítő női fűrdők... és most, mindennek vége...

Másik kép. Megyek az uccán. Velem szemben egy rosszul öltözött asszony halad. Arca sápadt, a nélkülözés, a szenvedés rányomta jellegzetes bélyegét. Karján kis gyermek. Utána még három kis gyermek tipeg. Az asszony ideges, gorombán, szinte embertelenül felelget a gyermekek kéréseire. Mert a kérés megismétlődő reféréje mi is lehet más, mint

Mama, adj kenyeret...

Az anyja ideges, mert nincs kenyér. De a kis gyermekek nem értik meg, hogy azért nincs kenyér, mert az apuka léha, könnyelmű ember, mindent eliszik, ők csak egyet éreznek, a fizikai fájdalmat, hogy éhesek. Az anyja magánkiül van és akkor hallottam a következő kifakadást:

— Uram, miért nem veszed el őket?..

Szörnyű szavak, melyeket csak a legvadabb elkéséredés tud adni egy anya szájába. Tudom azt, hogy ez az anyja, aki eb-

ben a pillanatban gyermekei halálát kívánja, a legelső alkalomkor, mikor valamelyik gyermekét veszély, vagy elmúlás fenyegetné, a haját tépné fájdalmában és szeretetében. Egy anyja sem tudja látni gyermeke fájdalmát és szenvedését. Egy anyja akkor is anyja marad gyermekéhez, mikor az már a félszázados kor határkövét is átlépte.

Az anyja a jó Isten után a legszentebb misztérium. Titokzatosság, akif nem tud megérteni senki, csak a jó Isten. Korlátlan jóságú szív, mely csak szeretni tud. Önzetlenül és visszafizetetlenül. Mert melyik gyermek tudja visszafizetni az anyai jóságot? Egyik sem.

Mikor költők, írók alkotásait olvasom, melyek az édes anyának vannak ajánlva és szentelve, az élőknek és holtaknak, megrendül a lelkem. Magamba roskadok és felülök gondolataim gyors lovára. Visszaszáguldozok a múltba, keresem azokat a szeretet fényeket, melyeket jó anyám gyűjtött meg körülöttem és mikor nem találok őket, kimegyek a temetőbe, elzarándokolok egy kis sír mellé és leteszem egy gyermek késői szeretet virágait...

Risnyovszky Endre.

A postavárók.

Minden délelőtt és minden délután ott látom őket lebzselni a posta körül, úgy kilenc és tíz meg három és négy között, mikor a levélhordók tömött táskáikkal kifelévonulnak, hogy szétvigyék a városba az imént érkezett postát. Itt állnak az új épület sarkán, vagy lépcsőjén, egyesek benn a hivatalban és várnak... várnak... Mintha sorsuk kedvezőbb fordulatát jelentené az óhajtott levél, mintha pillanatok múlva dölne el, mi lesz velünk, a napraforgó tányéraként fordítják arcukat az özönlő levélhordó csapat felé, lesve, hogy most... most érkezik a megváltó írás. De sokáig késnek ma! Odáig megy türelmetlenségük, hogy meg is kérdeznék egy ismerőst, beszoztották-e már a postát? Ha azt hallják — amit úgyis tudnak — hogy még nem — a meglegedés derüje suhan át arcukon. Még semmi sines elvesztve... még minden lehetséges! De most... most már igazán jönnek. Mindjárt elül az ő utcájuk embere, az a mindig mosolygó, pirospozsgás levélhordó... Eleje szalad... egy nagy kérdőjellel idomul arca... az igazán elérte tetőpontját. Most vagy soha! De a levélhordó közömbösen megy el mellette... feléje sem tekint... mintha valami titkos megvetést is mutatna iránta: nem, te szerencsétlen flótás, neked nincs leveled, aminthogy tegnap, aminthogy máskor sem volt... neked sem írnak az emberek. Képzeld csak, annyi millió ember van a világon és tegnap egész napon át, mikor ezt a nálam levő temérdek levelet, képeslapot, levelezőlapot írták, terád senki sem gondolt... annyi millió közül! A postaváró még mindig remél, még mindig nem akarja elhinni, hogy megint semmi... oda megy a levélhordóhoz és megkérdezi... de az legyint egyet... nem, tisztelt úr, semmi... ha lett volna... odaadtam volna... Már megy is, már viszi is ajándékait: Aranyat és szerelmet jelentő leveleit, vagy a gyász, a fájdalom híreit... de mégis csak híreket... közlést, kapcsolatot az emberekkel, jelentve, hogy a címzett nincs egyedül, hogy van valaki, aki vele összefügg. A postaváró még áll egy ideig, azután lassan bemegy a városba... voltaképp-

— valljuk be — nem is várt senkitől levelet, ugyan ki is írjon neki? De azért holnap is is itt lesz, megint vár rendületlenül... mert maga a várás is élmény, nehágy boldog perc a remény gyöngyházkapujában... várni egy levelet... vagy egy nőt... aktről úgyis tudjuk, hogy nem jön, sohasem jön.

Kialudtak a magyar cserkész-tüzek a menyhei hegyek tövében.

Esterházy János országos pártelnök a vendégek sorában.

A Nitrához oly közel eső Mehenice (Menyhe) község a közelmúltban hangos, derűs napokat élt át. Ez a kies fekvésű magyar falu több héten át kedélyes othont nyújtott a bratislavai magyar cserkész-leányok egyik nagyobb, mintegy 60 főből álló csoportjának. A bratislavai magyar cserkészek immár másodízben élvezték a magyar falu vendégszeretelét, a vezetők mindenre kiterjedő figyelmét.

Vasárnap, július 10-én vettek egy évre szóló búcsút a bratislavai cserkészek a vendéglátó Menyhe községtől, hogy szívükben az el nem muló hála érzetét ápolják. A búcsúszót gazdag műsorral tették hangulatossá és felejthetelenné. A „szabadtéri előadást” nemcsak a környék és a város magyar közönségének nagy része tekintette meg, hanem azon résztvevő Esterházy János orsz. elnök is, aki bókros elfoglaltsága mellett is talált magának időt arra, hogy jelenlétével is kihangsúlyozza szeretelét a magyar ifjúsággal szemben és bátorítsa a további kitartó munkára.

Nitráról megjelentek még dr. Herczeg István és neje, Fasching Henrik főtitkár, Klobustezky Irén, Kiss Lily, Huszár Évi, Csász Beáta, a nitrail cserkészek teljes számban, akik több számmal hozzájárultak az előadás sikeréhez és sokan mások.

A műsor 23 számból állt. Külön dícséretet és megöröklést érdemelnek a következő szereplők: Pipán Gabi és Neugebauer Alice, Friebelsz Felicia, Heitmann Márta, Ūrge Erzsike, Simon Margit, Pszota E., Török Juci. Nagyon hatásosak voltak a nitrail cserkész énekkar számai, melyeket Janda Iván VII. oszt. gimnazista tanított be feltűnő karmesteri érzéssel és tehetséggel. Ūrge menyhei íg. tanító két kis leánya énekekkel és táncszámokkal tűnt ki. Nagyon hatásos volt Tepliczky J. énekszáma.

A műsorszámok lebonyolítása után dr. Friebelsz Gyuláné, a magyar cserkészleányok vezetője búcsút vett a vendégektől, megköszönve nekik a figyelmet és érdeklődést, mely állandóan éleszteti a kis magyar szívek mélyén meghúzódó zsrát-nokot.

Ezután felhangzott a cserkészleányok módosított indulója, a

Ballag már a magyar lány,
Tovább, tovább,
Isten veletek sátorfák,
Tovább, tovább,
Ez út Pozsonyba vissza visz,
Magyar maradok otthon is.
Tovább, tovább, tovább,
Fel, búcsú csókra — jó munkát!

A cserkészleányok kialudtak a menyhei hegyek tövében, de nem az a tűz, mely a szívek mélyén meghúzódik és melynek melege mellett olyan jó megpihenni elárvult kisebbségi magyaroknak.

Dr. Krčmery István, nagynevű szlovák író és költő több évi ittlalózkodás után áttette lakhelyét Turč. Sv. Martinba. Évekkel ezelőtt nagy irodalmi tevékenységet fejtett ki és nagy olvasóközönséget, valamint híveket szerzett magának. Titkárja volt a Slovenská Malleának és főszerkesztője a Slovenské Pohľady c. folyóiratnak. Az utolsó néhány évben súlyos ideg-betegség gátolta meg irodalmi munkájában, most visszavágyott egykori működése színhelyére Turč. Sv. Martinba és értesülésünk szerint ott egészségi állapota lényegesen megjavult. Magyar nyelven is írt fiatalabb korában, különösen szépek balladái, melyekből néhányat a nitrail lapok is közöltek. Sokat fordított magyarból és franciából, mely utóbbi nyelvet is tökéletesen bírja. Szívvel kívánjuk teljes felgyógyulását.

A Tiso-tér lett a város legforgalmasabb és legszebb pontja. Most, hogy a városháza és a színház megkapta restaurálását, élénken emelik a tér szépségét. A városunkba érkező idegen meglepődve csodálja az impozáns épületeket, a virágokkal ékes szökőkutat és példás tisztaságát. Városi jellegzetes ad a térnek a sok minden irányba kifelé autbusz és ennek nagy utazó közönsége, mely csoportokban várja az indulást. Milyen szép lenne, ha városunk ezen nagyszámú utazó közönségét megajándékozna padokkal, melyek a várakozást kellemessé tennék és üveg alá helyezett menetrendeket helyezne el a városháza sarkán. Ezzel sok utas ideges kapkodása szűnne meg és nem lenne kénytelen fűhöz-fához fordulni, hogy az indulás percét megtudja. Ismerjük városunk vezetőinek megértését és méltányosságát, valószínűleg már foglalkozik is ennek megvalósításával, amit a nitrail lakosság köszönettel és hálával fog fogadni.

Kinevezés. Baar Róbert nyug. kapitányt, a nitrail CPO parancsnokát kinevezték a bratislavai CPO főparancsnokává. Ez a kinevezés egyszersmind elismerése Baar kapitány eddigi teljesítményének a nitrail CPO megszervezése és vezetése körül.

Búcsú szent misével. Augusztus 1-én a ferencrendiek templomában Loyola Ignác emlékére dr. Skrábik András püspök fényes papi segédlettel celebrált. E nap a felső város búcsujának napja és a közeli falvak lakói, mint minden évben, úgy most is nagy számban jelentek meg. Valószínűleg csak kevesen tudják a nap jelentőségét. Ha előzőleg a templomokban tudtukra adnák, bizonyára nagyobb részvételt tanúsítanának.

Polgárok - Katolikusok!

Legyetek tagjai a „SVOJ POMOC” (önsegélyző) című nitrail temetkezési szövetkezetnek, ahol mérsékelt tagsági díj befizetése mellett biztosítható úgy a magatok, mint gyermekeitek anyagi érdekelt.

Különösen a város és vidék szegény lakosainak ajánljuk a belépést.

Közelebbi felvilágosítást a szövetkezet Hlinka-ucca 18. sz. alatt lévő irodájában (Főtrafik épülete) lehet nyerni.

Nedves falak szárazzá tétele teljesen egyéni, eredeti módon. Minden más, eddigi módszert és eljárást felülmúl. Keresse fel tehát bizalommal a jó hírű Spatyna István céget, Váralja-u. 35.

Nitra bekapcsolódott a nemzetközi forgalomba.

A napokban érkezett meg első ízben Nitrára az az autóbusz, mely Bécsből, Nitrán át Krakkóba fog közlekedni. Az ünnepélyes alkalomból kifolyólag az autóbuszt a nitrail városi vezetőség, élén msgr. Bořeček Mihály plébános, kormánybiztossal meleg üdvözlő szavakkal fogadta. Az autóbusz, mely a németbirodalmi posta tulajdona, általános felülnést kellett. Nitra hálás lehet az új kezdeményezésnek, mert ezáltal bővül idegenforgalma és természeti, történelmi szépségeivel megismerkedik számos idegen.

Cestovný poriadok autobusa Viedeň - Krakov.

6:30 odch.	Wien, L. Kärtnering 18, Reisebüro d. DRP	prich.	17:25
6:57	Fischamend	prich.	16:58
7:30	Hainburg, Adolf Hitler Platz	prich.	16:25
7:45	prich. Engerau, nemecká colná a pasová kontrola	odch.	16:10
8:15	odch. Bratislava, most, slov. colná a pasová kontrola	prich.	15:25
8:17	prich. Bratislava, palác „Kotva”, Vajanshého nábr.	odch.	15:25
8:37	odch. Bratislava, „Avión”	prich.	14:54
8:41	prich. Sered, host. Fryštacký	odch.	14:50
8:46	odch. Bratislava, „Avión”	prich.	13:50
8:50	prich. Nitra, Tisovo námestie	odch.	13:45
8:55	odch. Topoľčany, námestie	prich.	13:40
10:20	prich. Bašovany, dom Bafa	odch.	12:20
10:55	prich. Veké Poie, host. Wolf & Palatinus	odch.	11:40
11:00	odch. Žarnovica, námestie	prich.	11:35
11:50	prich. Sv. Kríž n. Hronom, potr. družstvo	odch.	10:45
12:20	odch. Zvolen, Grand hotel	prich.	10:15
13:00	odch. Sliac kúpele odb.	prich.	10:00
13:30	prich. Banská Bystrica, Nár. dom	odch.	9:35
13:50	odch. Šturec	prich.	9:15
14:20	prich. Ružomberok, Kultúrny dom	odch.	8:45
14:50	prich. Lipt. Sv. Mikuláš, hotel Kriván	odch.	8:05
15:00	odch. Štrba, železničná stanica	prich.	7:55
15:20	prich. Štrb. Pleso, hotel Hviezdoslav	odch.	7:20
15:45	odch. Vyšné Hágy, sanatórium	prich.	17:10
16:45	prich. Tatr. Lomnica, hotel Lomnica	odch.	16:10
17:55	odch. Poprad, železničná stanica	prich.	15:05
18:35	prich. Bašizovce (Svit)	odch.	14:35
19:00	odch. Štrba, železničná stanica	prich.	14:00
19:25	prich. Štrb. Pleso, hotel Hviezdoslav	odch.	13:35
19:40	odch. Vyšné Hágy, sanatórium	prich.	13:10
19:50	prich. Tatr. Lomnica, hotel Lomnica	odch.	13:00
20:05	odch. Nový Smokovec, hotel Park	prich.	12:45
20:10	prich. Starý Smokovec, správa kúpeľov	odch.	12:40
20:20	prich. Tatr. Lomnica, hotel Lomnica	odch.	12:30
20:30	odch. Poprad, železničná stanica	prich.	11:30
20:50	prich. Bašizovce (Svit)	odch.	10:50
21:05	odch. Štrba, železničná stanica	prich.	10:45
21:20	prich. Štrb. Pleso, hotel Hviezdoslav	odch.	10:15
6:50	odch. Vyšné Hágy, sanatórium	prich.	9:45
7:15	prich. Tatr. Lomnica, hotel Lomnica	odch.	9:25
7:30	odch. Nový Targ (Neumarkt), nám.	prich.	8:50
7:40	prich. Myšlenice, námestie	odch.	7:30
7:55	odch. Krakov (Krakau), námestie	prich.	6:40
8:00	prich. Adolfa Hitlera	odch.	
8:10	prich. Tatr. Lomnica, hotel Lomnica	odch.	
8:30	odch. Javorina, poštový úrad	prich.	
9:10	prich. Javorina, štátna hranica	odch.	
9:15	odch. (Lysá Pofana) pas. a col. rev.	prich.	
9:45	prich. Zakopané, poštový úrad	odch.	
10:15	odch. Nový Targ (Neumarkt), nám.	prich.	
10:20	prich. Myšlenice, námestie	odch.	
10:55	odch. Krakov (Krakau), námestie	prich.	
12:15	prich. Adolfa Hitlera	odch.	
13:15	prich. Tatr. Lomnica, hotel Lomnica	odch.	

Nagy választékban

kompletnémet konverzációs lexikonok
KVET-nél, Nitra, Hlinkova ul. 31.

Elsőosztályú tűzifa

nagyban és kicsiben kapható

Hasáb handloval
vágott fa porosz szén
fűrészelt karvini

koks állandó raktáron

Sumichrast Rudolfnál

Nitra, Vodná ulica. Tel. 2291.

NITRAMEGYEI SZEMLE

Felolós szerkesztő és lapkiadó:

Risnyovszky János.

Kéziratokat nem adunk vissza!

Nyomja Risnyovszky János könyvnyomdája

(ezelőtt „Corvin”)

Nitra Piaristák-ut. 28.